

## ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІН ВАЛЮТНОГО КУРСУ ГРИВНІ.

## ФАКТОРИ, ЩО НА НЬОГО ВПЛИВАЮТЬ

*Анотація. Розглянуто основні передумови та наслідки зміни валютного курсу гривні за період з 2005 по 2013 рр., визначено основні фактори впливу на валютний курс, серед яких: депозити й кредити в іноземній валюті, інфляція та банківська криза.*

*Аннотация. Рассмотрены основные предпосылки и последствия изменения валютного курса гривни за период с 2005 по 2013 гг., определены основные факторы влияния на валютный курс, среди которых депозиты и кредиты в иностранной валюте, инфляция и банковский кризис.*

*Annotation. This article reviews the main preconditions and effects of changes in exchange rate of hryvnia for the period of 2005 – 2013, the basic factors of influence on the exchange rate are defined, among them are the deposits and loans in foreign currency, inflation and banking crisis.*

*Ключові слова: валютний курс, зміна валютного курсу, фактори, що впливають на валютний курс.*

Валютний курс є одним із головних макроекономічних показників економіки країни, адже має великий вплив на її розвиток. Він відображає взаємодію національної та світової економік, а також вважається індикатором економічних процесів. За допомогою курсу національної валюти центральний банк впливає на стан платіжного балансу держави. Проте зміна валютного курсу не завжди є явищем позитивним, оскільки вона призводить до непередбачуваних наслідків у різних сферах національної економіки.

Відомо, що у 2008 р. відбулося різке падіння курсу гривні, тому актуальність даного дослідження є очевидною. Оскільки банківський сектор посідає вагомe місце в економічній та фінансовій системах, важливим вважається також і визначення впливу його діяльності на валютний курс гривні.

Дослідженням проблем валютного курсу гривні, його змінами та наслідками цих змін займалися такі відатні вчені, як: О. Береславська, Н. Гребенюк, І. Крючкова, Б. Лапчук, С. Михайличенко, В. Міщенко та ін.

Мета дослідження – за допомогою економетричного дослідження визначити основні макроекономічні фактори, що впливають на валютний курс гривні у період з 2005 по 2013 рр.

За останні роки валютний курс гривні часто змінювався. Найбільші коливання відбулися у 2007 – 2009 рр. (табл. 1). У 2005 р. були введені нові економічні реформи, які звичайно позначились на всіх сферах соціально-економічного розвитку держави. У валютній системі відбулися найрадикальніші зміни, пов'язані з лібералізацією ринку та ревальвацією курсу гривні [1].

Таблиця 1

Вихідні параметри моделі

| Рік          | Курс гривні до 1 дол. США | Процентна ставка у національній валюті за кредитами | Безробіття | Облікова ставка НБУ |
|--------------|---------------------------|-----------------------------------------------------|------------|---------------------|
| 2005         | 5,05                      | 16,4                                                | 7,2        | 9,5                 |
| 2006         | 5,05                      | 15,4                                                | 6,8        | 8,5                 |
| 2007         | 5,05                      | 14,4                                                | 6,4        | 8,0                 |
| 2008         | 7,70                      | 17,8                                                | 6,4        | 10,0                |
| 2009         | 7,99                      | 19,6                                                | 9,0        | 11,0                |
| 2010         | 7,96                      | 15,0                                                | 8,1        | 7,75                |
| 2011         | 7,98                      | 17,2                                                | 8,6        | 7,75                |
| 2012         | 7,99                      | 17,6                                                | 8,1        | 7,75                |
| 2013 (лютий) | 7,99                      | 17,4                                                | 8,0        | 7,5                 |

Дії НБУ щодо зміцнення гривні наприкінці квітня 2005 р. були зумовлені об'єктивними ринковими законами. Передумовами ревальвації стали інфляційні процеси, частково спричинені великими валютними доходами українського експорту та загальною світовою тенденцією до ослаблення долара США [2].

У 2008 році відбулася різка зміна курсу гривні щодо долара США, адже гривня частково девальвувала, а згодом різко девальвувала. Основною причиною такого явища була глобальна фінансова криза, яка стала наслідком різкого падіння курсу гривні, відповідно, зростання курсу долара

-----

факторними ознаками – досліджувані чинники. Слід розглянути вплив на курс гривні щодо долара США таких факторів, як процентна ставка у національній валюті за кредитами, безробіття, облікова ставка НБУ. Щоб обчислити дані, необхідно використати табличний процесор MS Excel. За допомогою функції ЛИНЕЙН() отримано параметри моделі, наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Коефіцієнти регресії

|                                                               |         |
|---------------------------------------------------------------|---------|
| Процентна ставка у національній валюті за кредитами ( $b_1$ ) | -0,9578 |
| Безробіття ( $b_2$ )                                          | -2,1576 |
| Облікова ставка НБУ ( $b_3$ )                                 | 2,3021  |
| Коефіцієнт детермінації                                       |         |
| $R_{yx1x2}$                                                   | 0,6574  |

Щоб упевнитися у правильності моделі, необхідно провести лінійну залежність між факторами моделі (дослідження на мультиколінеарність), що може викликати неправильне уявлення про взаємозв'язок факторів та ознаки за допомогою обчислення t-критерію Стьюдента і його порівнянням із табличним значенням. Табличне значення t-критерію Стьюдента дорівнює 2,57. Вихідні дані:  $t_{b_3} = 2,58$ ,  $t_{b_2} = -2,09$ ,  $t_{b_1} = -1,56$ . Аналізуючи ці дані, видно, що два значення є меншими за табличне значення t-критерію Стьюдента, тобто коефіцієнти не значущі. Отже, потрібно виключити з моделі один фактор, що не впливає на курс гривні до долара США. Слід обирати той фактор, де значення критерію Стьюдента є найменшим, тобто процентну ставку в національній валюті за кредитами ( $b_1$ ). Після виключення цього фактора, було отримано нові параметри моделі, що наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Коефіцієнти регресії

|                                                               |        |
|---------------------------------------------------------------|--------|
| Процентна ставка у національній валюті за кредитами ( $b_1$ ) | 0,9778 |
| Безробіття ( $b_2$ )                                          | 0,2071 |
| Коефіцієнт детермінації                                       |        |
| $R_{yx1x2}$                                                   | 0,6467 |

За допомогою обчислення t-критерію Стьюдента та його порівняння з табличним значенням (2,57) перевіряється значущість моделі. Вихідні дані:  $t_{b_2} = 2,78$ ,  $t_{b_1} = 2,98$ .

Оскільки ці значення є більшими за табличні, можна зробити висновок, що коефіцієнти регресії є значущими і їх можна використовувати на практиці.

Отже, отримано рівняння регресії, що має вигляд:

$$Y = 1,9778x + 1,2031x - 23,3434,$$

де  $Y$  – процентна ставка в національній валюті за кредитами;

$x$  – рівень безробіття, %.

Для економічного аналізу потрібно інтерпретувати такий показник. Коефіцієнт детермінації показує, що на 64,67 % зміна курсу гривні до долара США зумовлена лінійною залежністю від рівня безробіття та процентної ставки в національній валюті за кредитами. Фактори, що не були включені в модель, пояснюють на 35,33 % зміни курсу гривні до долара США в розрахунок з 2005 по 2013 рр.

Слід розрахувати стандартизовані коефіцієнти регресії для кожного фактора для того, щоб побачити, вплив якого з факторів є сильнішим. Для процентної ставки в національній валюті за кредитами стандартизований коефіцієнт регресії  $\beta_{x_1} = 1,13$ , а для рівня безробіття  $\beta_{x_2} = -0,0047$  [3]. Отже, процентна ставка в національній валюті за кредитами має більший вплив, ніж рівень безробіття.

Отже, у результаті дослідження змін валютного курсу гривні за період з 2005 по 2013 рр. можна зробити висновок, що на 64,67 % курс гривні обумовлений мінливістю факторів рівня безробіття та процентної ставки в національній валюті за кредитами, причому останній фактор впливає сильніше. Інші, невраховані в моделі фактори становлять 35,33 % зміни курсу гривні до долара США.

Для стабілізації ситуації на валютному ринку потрібно вжити певних заходів, а саме: скоротити обсяги підтримки ліквідності банківської системи та встановити жорсткий контроль за коштами рефінансування; заборонити надання кредитів в іноземній валюті постачальникам, що не мають валютних доходів, а також будь-які розрахунки в іноземній валюті на території нашої країни; потрібно, щоб НБУ розробив рекомендації для комерційних банків щодо зниження відсоткових ставок за валютними депозитами тощо. Тобто єдиним засобом платежу повинна бути саме національна валюта.

Наук. керівн. Малаyreць Л. М.

**Література:** 1. Белінська Я. Можливості і наслідки валютно-фінансової лібералізації в Україні / Я. Белінська // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 1. – С. 28–34. 2. Крючкова І. Фундаментальні чинники зміцнення реального ефективного обмінного курсу гривні / І. Крючкова // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 1. – С. 16–21. 3. Єгоршин О. О. Лабораторний практикум з навчальної дисципліни "Економіко-математичні методи та моделі: економетрика": навч.-практ. посібн. / О. О. Єгоршин, Л. М. Малаyreць. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2011. – 148 с.

